

РЕПУБЛИКА СРБИЈА
ЗАШТИТНИК ГРАЂАНА

281-107/16

Београд

дел. бр. 51770 датум: 28.12.2016.

Заштитник грађана
Zaštitnik građana

BEOGRADSKI CENTAR
ZA LJUDSKA PRAVA

НАЦИОНАЛНИ МЕХАНИЗАМ ЗА ПРЕВЕНЦИЈУ ТОРТУРЕ

ПРАЋЕЊЕ СПРОВОЂЕЊА ПРЕПОРУКА И
ПОСТУПАЊА ПРЕМА МИГРАНТИМА/ТРАЖИОЦИМА АЗИЛА У
РЕПУБЛИЦИ СРБИЈИ

Извештај о посетама Полицијској станици у Вршцу и Регионалном центру граничне полиције према Румунији - север

Београд, децембар 2016. године

МАНДАТ НАЦИОНАЛНОГ МЕХАНИЗМА ЗА ПРЕВЕНЦИЈУ ТОРТУРЕ

Законом о ратификацији Опционог протокола уз Конвенцију против тортуре и других сурових, нељудских или понижавајућих казни или поступака¹ прописано је да Национални механизам за превенцију тортуре (у даљем тексту: НПМ) обавља посете установама у којима се налазе или се могу налазити лица лишена слободе, у циљу одвраћања државних органа и службених лица од било каквог облика мучења или било ког другог облика злостављања, као и ради усмеравања државних органа ка стварању смештајних и осталих животних услова у установама у којима се смештају лица лишена слободе у складу са важећим прописима и стандардима.

НПМ има право: на несметан, ненајављен и свакодобан приступ свим установама и свим просторијама у којима се налазе или се могу налазити лица лишена слободе; да насамом разговара са тим лицима и са службеним лицима, која су обавезна да сарађују тим поводом, као и са свим осталим лицима која могу имати информације значајне за поступање према лицима лишеним слободе; на приступ свој документацији која се односи на та лица; да надлежним органима даје препоруке у циљу побољшања начина поступања према лицима лишеним слободе и унапређења услова у којима се она задржавају или затварају.

У члану 2а Закона одређено је да Заштитник грађана обавља послове НПМ и да у обављању тих послова сарађује са омбудсменима аутономних покрајина и удружењима чијим је статутом предвиђени циљ удруживања унапређење и заштита људских права и слобода, у складу са законом.

У институцији Заштитника грађана формирана је посебна организациона јединица "Секретаријат Националног механизма за превенцију тортуре", која обавља стручне послове НПМ, чији је мандат одређен чланом 4. Опционог протокола за превенцију тортуре. Секретаријатом руководи секретар НПМ у складу са смерницама заменика Заштитника грађана, задуженог за заштиту права лица лишених слободе.

Заштитник грађана и Покрајински омбудсман АП Војводине су потписали Меморандум о сарадњи у обављању послова НПМ,² којим је предвиђено је да ће Покрајински омбудсман активно учествовати у посетама мониторинг тима НПМ установама у којима су смештена лица лишена слободе, а које се налазе на територији АП Војводине.

На основу спроведеног поступка по јавном позиву,³ Заштитник грађана је изабрао удружења са којима ће остваривати сарадњу у обављању послова НПМ, и то: Београдски центар за људска права, Виктимолошко друштво Србије, Група 484, Иницијатива за права особа са менталним инвалидитетом (MDRI-S), Комитет правника за људска права (YUCOM), Међународна мрежа помоћи (IAN), Одбор за људска права – Ваљево, Хелсиншки одбор за људска права у Србији и Центар за људска права – Ниш.

По обављеним посетама, НПМ сачињава извештаје које доставља посећеним установама. Након тога, НПМ одржава стални дијалог са посећеном установом, као и органом у чијем је саставу та установа, у циљу отклањања утврђених недостатака који могу довести до појаве тортуре, нељудског или понижавајућег поступања.

¹ "Сл. лист СЦГ - Међународни уговори", бр. 16/05 и 2/06 и "Сл. гласник РС - Међународни уговори", бр. 7/11.

² Потписан 12. децембра 2011. год.

³ Објављен 29. јануара 2016. год. у "Сл. гласнику РС".

ОСНОВНИ ПОДАЦИ О ПОСЕТАМА

ПОСЕЋЕНЕ ИНСТИТУЦИЈЕ	Полицијска станица у Вршцу и Регионални центар граничне полиције према Румунији - север
ЦИЉ ПОСЕТА	Праћење спровођења препорука упућених у Извештају о посети Полицијској управи у Панчеву ⁴ и праћење поступања према мигрантима/тражиоцима азила у Републици Србији
ПОСЕТЕ ОБАВИО	Заштитник грађана, у сарадњи са удружењем Београдски центар за људска права
ДАТУМ ПОСЕТА	15. децембар 2016. године
НАЈАВЕ ПОСЕТА	Посета су најављене
ТИМ ЗА ПОСЕТЕ	<p>Вођа тима: Јелена Унијат, <i>Стручна служба Заштитника грађана/ Секретарка НПМ</i></p> <p>Чланови тима: Марко Анојчић, <i>Стручна служба Заштитника грађана/НПМ</i></p> <p>Ана Окановић <i>Стручна служба Заштитника грађана/Сектор за права детета, родну равноправност и заштиту социјалних и културних права</i></p> <p>Милена Васић, <i>Београдски центар за људска права</i></p> <p>Марко Штамбук, <i>Београдски центар за људска права</i></p>

ПРЕТХОДНЕ ПОСЕТЕ

НПМ је 11. 12. и 13. марта 2013. године посетио Полицијску управу у Панчеву, у чијем је саставу Полицијска станица у Вршцу. Том приликом Полицијској управи и подручним полицијским станицама је упућено 8 препорука. Регионални центар граничне полиције према Румунији – север није раније посећиван.

ТОК ПОСЕТА И САРАДЊА СЛУЖБЕНИХ ЛИЦА СА ТИМОМ НПМ

Тим НПМ је 15. децембра 2016. године посетио Полицијску станицу у Вршцу и Регионални центар граничне полиције према Румунији - север. Тим приликама обављени су разговори са начелником Полицијске станице, инспектором из Одсека пограничне полиције, за странце, сузбијање илегалних миграција и трговине људима, инспекторком из Одељења криминалистичке полиције и начелником Регионалног центра граничне полиције према Румунији - север.

⁴ бр. 71 -7/13, дел. бр. 12192 од: 24. априла 2013. год.

Сви полицијски службеници су остварили пуну сарадњу са тимом НПМ, пружили све тражене информације и омогућили несметан увид у тражену документацију и обилазак просторија по избору чланова тима.

1. ПОЛИЦИЈСКА СТАНИЦА У ВРШЦУ

1.1. Спровођење препорука

Просторија за задржавање лица у Полицијској станици у Вршцу и даље не испуњава услове, па се она и не користи за ову намену, већ се користе просторије Окружног затвора у Панчеву – Одељења у Вршцу, уколико је задржавање одређено применом Законика о кривичном поступку,⁵ односно просторије за задржавање у седишту Полицијске управе у Панчеву, уколико је задржавање одређено на основу Закона о безбедности саобраћаја на путевима⁶ или Закона о прекршајима.⁷ Постојећа просторија се због својих димензија не може адаптирати у складу са стандардима. Оваква ситуација ствара проблеме у свакодневном раду полицијских службеника, јер поред тога што се лице коме је одређено задржавање не налази у згради Полицијске станице, потребно га је возити до и од града Панчева, што ствара проблеме безбедносне и организационе природе, у смислу потребе за службеним возилима и службеницима, као и трошкова превоза. С обзиром да ни полицијске станице које се налазе у мањим местима која гравитирају ка граду Вршцу такође немају своје просторије за задржавање, оспособљавање просторије за ову намену у Полицијској станици у Вршцу би решило сличне проблеме са којима се суочавају и те полицијске станице.

Овај проблем је постојао и приликом претходне посете НПМ Полицијској управи у Панчеву и полицијским станицама у њеном саставу и у Извештају о тој посети је упућена препорука да се предузму одговарајуће мере како би се просторије за задржавање у полицијским станицама реновирале и адаптирале у складу са важећим стандардима. С обзиром да по овој препоруци није поступљено, НПМ понавља препоруку:

1.

ПРЕПОРУКА

Министарство унутрашњих послова ће у Полицијској станици у Вршцу обезбедити просторију за задржавање лица, која ће испуњавати савремене стандарде у погледу димензија и материјалних услова.

Задржаном лицу које се налази у Окружном затвору у Панчеву – Одељењу у Вршцу је обезбеђена исхрана која се спрема у том Заводу и омогућени су му прегледи код заводског лекара. У његовом одсуству се позива Служба хитне помоћи или се, по потреби, одводи у здравствену установу. За време трајања мере задржавања у Заводу је стално присутан један полицијски службеник.

Увидом у један предмет задржавања уочено је да се у њему не налази примерак обавештења о правима задржаних лица који је потписан од стране задржаног.

⁵ "Сл. гласник РС", бр. 72/11, 101/11, 121/12, 32/13, 45/13 и 55/14

⁶ "Сл. гласник РС", бр. 41/09, 53/10, 101/11, 32/13 - одлука УС, 55/14, 96/15 - др. закон и 9/16 - одлука УС

⁷ "Сл. гласник РС", бр. 65/2013, 13/2016 и 98/2016 - одлука УС

Полицијски службеници тврде да је комплетну документацију добио бранилац тог лица.

2.

ПРЕПОРУКА

Полицијска станица у Вршцу ће свим задржаним лицима, а не њиховим правним заступницима, уручивати један примерак писаног обавештења о њиховим правима, а други примерак обавештења са потписом и потврдом лица о пријему ће чувати у предмету задржавања, као доказ да је том лицу обавештење уручено.

Систематизацијом радних места у Полицијској станици у Вршцу је предвиђено 137 радних места, од којих је попуњено 131. Међутим, према наводима службеника, многа радна места су укинута иако за њима објективно постоји потреба. У Полицијској станици раде 5-6 униформисаних службеница, 2 службенице из Одељења криминалистичке полиције и 1 службеница из Одсека пограничне полиције, за странце, сузбијање илегалних миграција и трговине људима. Такође, у Полицијској станици раде и службеници Одељења за ванредне ситуације у Панчеву и, према наводима начелника, урађен је елаборат из заштите од пожара.

Током посете тим НППМ је обишао једну канцеларију полицијских службеника у којој се обављају разговори са грађанима, као и просторију у којој се врши препознавање и обављају разговори грађана са браниоцима, и у овим просторијама нису затечени предмети који не припадају уобичајеној канцеларијској или полицијској опреми.

1.2. Поступање у случајевима насиља у породици

У дану посете једно лице, коме је било одређено задржавање, налазило се у Окружном затвору у Панчеву – Одељењу у Вршцу. Међутим, током трајања уводног разговора са начелником Полицијске станице јавни тужилац је наложио да се то лице доведе у просторије тужилаштва ради саслушања. Како је лице након саслушања пуштено на слободу, то са њим тим НППМ није обавио разговор.

С обзиром да се лице на задржавању сумњичило да је учинило кривично дело насиље у породици, од инспекторке из Одељења криминалистичке полиције су затражене информације о начину поступања по пријавама насиља у породици и партнерским односима. Према наводима, полицијски службеници поступају у складу са Општим и Посебним протоколом о заштити жена од насиља у породици и партнерским односима. Са женом жртвом насиља разговор обавља полицијска службеница и полицијски службеници учествују у конференцијама случаја. Увек, а нарочито у ситуацијама са високим степеном ризика, остварује се сарадња са надлежном установом социјалне заштите. Указано је и на добру сарадњу са другим институцијама у систему заштите: здравственим установама, судом и јавним тужилаштвом. Полицијски службеници су прошли обуке о примени протокола о заштити жена од насиља и раду са жртвама породичног и партнерског насиља. Поред наведеног, потписан је и локални протокол – споразум о међуинституционалној сарадњи – сходно којем се представници свих локалних институција у систему заштите од насиља у породици и партнерским односима састају периодично у циљу размене информација и заједничког предузимања мера по поднетим пријавама насиља у породици.

Тиму НПМ је указано на пораст броја пријава насиља у породици: током 2014. године је било 36 пријава, током 2015. године 66, а до сада у 2016. години је поднето око 90 пријава.

1.3. Поступање према мигрантима

Службеници Одсека пограничне полиције, за странце, сузбијање илегалних миграција и трговине људима који раде у Полицијској станици у Вршцу (1 инспектор и 1 инспекторка) су од почетка 2016. године евидентирали 46 поступања према страним држављанима. Уобичајене појаве за ово подручје су кријумчарење робе, саобраћајни преступи и прекорачење дозволе боравишта. Од миграната чији се број у Републици Србији знатно повећао претходних година, затечено је 19 миграната пореклом из Пакистана, 2 из Ирака и 1 из Алжира, без докумената. Њима је обезбеђена исхрана и превоз до Београда. Онима који нису имали новчаних средстава за аутобуску карту, на основу споразума са СТУП "Вршац", локалним предузећем које се бави превозом путника, омогућен је бесплатан превоз. Овим мигрантима није био потребан лекарски преглед. Идентитет миграната који немају лична документа се утврђује путем стандардизованих упитника, који су преведени на енглески и арапски језик. Са сваким мигрантом је обављен индивидуални разговор, углавном на енглеском језику, а по потреби је коришћена услуга Гугл преводилац (*Google translate*). Међу овим мигрантима је било 2 - 3 малолетника без пратње, међутим о томе није обавештен надлежни центар за социјални рад.

3.

ПРЕПОРУКА

Полицијска станица у Вршцу ће о чињеници или сумњи да се ради о малолетном мигранту без пратње без одлагања обавештавати надлежни центар за социјални рад и предузети друге потребне мере како би центар за социјални рад таквом малолетнику могао да пружи заштиту.

Ниједан од ових миграната није изразио намеру да тражи азил у Републици Србији, а Полицијска станица ни не поседује опрему за дактилоскопирање и фотографисање, која је неопходна за издавање потврда о израженим намерама.

4.

ПРЕПОРУКА

Министарство унутрашњих послова ће Полицијској станици у Вршцу обезбедити опрему потребну за издавање потврда о израженим намерама за тражење азила у Републици Србији.

2. РЕГИОНАЛНИ ЦЕНТАР ГРАНИЧНЕ ПОЛИЦИЈЕ ПРЕМА РУМУНИЈИ - СЕВЕР

Територијална надлежност Регионалног центра граничне полиције према Румунији – север (*у даљем тексту: РЦГП*), са седиштем у Вршцу, обухвата подручје од Кикинде до Беле Цркве и у свом саставу има станице граничне полиције: Ватин, Врачев Гај, Јаша Томић, Наково, Нова Црња и Пландиште и Одсек за КПДГ који у свом саставу има станице граничне полиције: Вршац, Калуђерово, Кикинда и Српска Црња.

Према наводима начелника, у РЦГП је запослено око 330 службеника, од чега 30% чине жене, чиме је обезбеђено присуство полицијских службеница у свим сменама. Сертификат за рад са малолетницима има 7 полицијских службеника. Услед већег миграционог притиска у другим деловима граничног појаса, од 30 до 40 полицијских службеника овог РЦГП се као испомоћ константно упућују у друге Регионалне центре граничне полиције.

Државном границом патролирају искључиво службеници РЦГП. Поред тога, са надлежним органима Румуније је потписан Протокол о мешовитим патролама за обезбеђење границе, чија би примена требало да почне 01. јануара 2017. године. Према наводима начелника РЦГП, у току 2016. године око 15 група миграната из ратом захваћених земаља је ухваћено након нелегалног преласка српско – румунске границе, након чега су та лица упућивана у неки од прихватних центара.

Службеници РЦГП спроводе поступак реадмисије⁸ домаћих и страних држављана који се принудно удаљавају из Румуније. До новембра 2016. године у Републику Србију је путем реадмисије враћено 46 лица, од тога 6 домаћих и 40 страних држављана. Највише је било држављана Сирије (12) и Пакистана (11). Захтев за реадмисију се одбија уколико не постоје докази да је лице у Румунију ушло са територије Републике Србије. Према наводима, није било притужби избеглица и миграната на рад службеника РЦГП.

Од почетка 2016. године РЦГП је издао укупно 5 потврда о израженој намери за тражење азила у Републици Србији. Странци којима се издају потврде о израженој намери се фотографишу и дактилоскопирају у Полицијским управама у Кикинди, Зрењанину или Панчеву, у зависности од тога где је лице затечено. Евиденције о издатим потврдама воде полицијске станице које су их издале. У 2016. години РЦГП није подносио захтеве за покретање прекршајног поступка, док је поднета једна кривична пријава због кривичног дела кријумчарење људи.

У току 2016. године, службеници Станице граничне полиције Нова Црња су затекли 3 малолетника без пратње, о чему је обавештен надлежни центар за социјални рад, након чега су малолетници превезени у Прихватни центар у Суботици.

Лекарски прегледи се омогућују у случају да лице затражи лекарску помоћ, као и у случају када је иста очигледно неопходна. Поред тога, истакнута је добра сарадња РЦГП и Дома здравља у Вршцу.

Комуникација са затеченим странцима је отежана и најчешће се обавља усменим путем, на енглеском језику и уз помоћ мобилних апликација за превод.

⁸ На основу Закона о потврђивању Споразума између Републике Србије и Европске заједнице о реадмисији лица која незаконито бораве ("Сл. гласник РС – Међународни уговори", бр. 103/07).